

Міністерство освіти і науки України
Сумський національний аграрний університет
Факультет ветеринарної медицини
Кафедра ветсанекспертизи, мікробіології, зоогієни та безпеки і
якості продуктів тваринництва

Робоча програма (силабус) освітнього компонента

Ветеринарна зоопсихологія

Вибірковий (ФВД 3, ФВД 4)

Реалізується в межах освітньої програми

«Ветеринарна медицина»

за спеціальністю 212 «Ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза» та

211 «Ветеринарна медицина»

на другому (магістерському) рівні вищої освіти

Суми – 2024

Розробник: Людмила НАГОРНА, д.вет.н., професор кафедри ветсанекспертизи, мікробіології, зоогігієни та безпеки і якості продуктів тваринництва

Розглянуто, схвалено та затверджено на засіданні кафедри ветсанекспертизи, мікробіології, зоогігієни та безпеки і якості продуктів тваринництва (назва кафедри)	протокол № 14 від 11 червня 2024 року	
	Завідувач кафедри	 Тетяна ФОТІНА (прізвище, ініціали)

Погоджено:

Гарант освітньої програми Тетяна ФОТІНА
(підпис) (ПІБ)

Декан факультету, де реалізується освітня програма

Олександр НЕЧИПОРЕНКО
(підпис) (ПІБ)

Рецензія на робочу програму(додається) надана: Роман ПЕТРОВ.
(ПІБ)

Світлана НАЗАРЕНКО
(ПІБ)

Методист відділу якості освіти,
ліцензування та акредитації

М. Баб (підпис) Катерина Воронина (ПІБ)

Зареєстровано в електронній базі: дата: 24.06 2024 р.

ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ

1.	Назва ОК	Ветеринарна зоопсихологія			
2.	Факультет/кафедра	Факультет ветеринарної медицини / кафедра ветсанекспертизи, мікробіології, зоогігієни та безпеки і якості продуктів тваринництва			
3.	Статус ОК	Вибірковий компонент ОП			
4.	Програма/Спеціальність (програми), складовою яких є ОК для (заповнюється для обов'язкових ОК)				
5.	ОК може бути запропонований для (заповнюється для вибіркового ОК)	Підготовки здобувачів за ОС магістр спеціальностей 211 «Ветеринарна медицина» та 212 «Ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза» з метою розширення та поглиблення набутих під час вивчення нормативних дисциплін загальних та фахових компетентностей			
6.	Рівень НРК	7 рівень			
7.	Семестр та тривалість вивчення	5 семестр, 15 тижнів 6 семестр, 15 тижнів			
8.	Кількість кредитів ЄКТС	5,0; 5,0			
9.	Загальний обсяг годин та їх розподіл	Контактна робота(заняття)			Самостійна робота
		Лекційні	Практичні/семінарські	Лабораторні	
		16;-	-	30; 44	
10.	Мова навчання	Українська			
11.	Викладач/Координатор освітнього компонента	д.в.н., професор Нагорна Л.В.			
11.	Контактна інформація	Тел.: +8(050) 628 66 85; lvn_10@ukr.net			
12.	Загальний опис освітнього компонента	Освітній компонент пов'язаний із загальними цілями ОП та забезпечує вивчення психічного життя продуктивних та домашніх тварин, виражене в їхній поведінці, яке простежується впродовж його виникнення та розвитку протягом біологічної та психологічної еволюції тваринного світу.			
13.	Мета освітнього компонента	Сформувати у здобувачів розуміння теоретичної та практичної основи впливу та порівняльного аналізу психічної діяльності тварин як основи зародження і розвитку людської психіки. Інтерпретувати поведінкові реакції тварин та на їх основі виявляти набуті та вроджені патологічні та фізіологічні поведінкові реакції; ідентифікувати, інтерпретувати та корегувати зміну поведінкових реакцій тварин за перебування їх в змінених умовах гомеостазу та розвитку фрустрацій.			
14.	Передумови вивчення ОК, зв'язок з іншими освітніми компонентами ОП	Освітній компонент базується на основі вивчення ОК: Фізіологія тварин, Ветеринарна гігієна і санітарія утримання тварин, Благополуччя тварин, етологія та професійна етика			
15.	Політика академічної	Під час вивчення ОК не допускаються будь-які прояви академічної недобросовісності. При виявленні порушення академічної добросовісності			

	доброчесності	(списування, академічний плагіат, користування гаджетами під час виконання підсумкових завдань) виконані завдання анулюється і не зараховується, здобувач направляється на повторне виконання комплексу завдань. У випадку виникнення порушень реагування відбувається відповідно до нормативної документації щодо академічної доброчесності учасників освітнього процесу в Сумському НАУ (https://snau.edu.ua/viddil-zabezpechennya-yakosti-osviti/zabezpechennya-yakosti-osviti/akademichna-dobrochesnist/).
16.	Посилання на курс у системі Moodle	https://cdn.snau.edu.ua/moodle/course/view.php?id=5100

2. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ЗА ОСВІТНІМ КОМПОНЕНТОМ ТА ЇХ ЗВ'ЯЗОК З ПРОГРАМНИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ НАВЧАННЯ

Результати навчання за ОК: Після вивчення освітнього компонента студент очікувано буде здатен...»	Програмні результати навчання, на досягнення яких спрямований ОК (зазначити номер згідно з нумерацією, наведеною в профілі ОП) ³				Як оцінюється ДРН
	ПРН 5 (3)	ПРН 9 (7)	ПРН 18 (10)	ПРН 19 (17)	
ДРН 1. Орієнтуватися у різних класичних та сучасних напрямках вивчення психіки та поведінки тварин.	x		x	x	Усне опитування теоретичних питань, виконання завдань на лабораторних заняттях, тестування, виконання самостійної роботи та представлення її на заняттях.
ДРН 2. Проводити аналіз та інтерпретацію фактів та їх теоретичних інтерпретацій, виявляти причинно-наслідкові зв'язки між психологічними та поведінковими явищами або їх відсутністю.	x	x	x	x	Усне опитування теоретичних питань, виконання завдань на лабораторних заняттях, тестування, виконання самостійної роботи. Розв'язання ситуаційних завдань.
ДРН 3. Розробляти та співвідносити дослідні завдання та методи організації спостережень та експериментів з різними видами тварин, організувати та проводити спостереження за поведінкою тварин; виявляти набуті та вроджені патологічні та фізіологічні поведінкові реакції тварин.		x		x	Самостійне опрацювання здобувачами окремих питань самостійної роботи, з представленням опрацьованого матеріалу у вигляді презентаційної доповіді; Експрес-контроль знань у вигляді усного опитування під час аудиторних занять. Розв'язання ситуаційних завдань.
ДРН 4. Проводити ідентифікацію, інтерпретацію та корегування зміни поведінкових реакцій тварин за перебування їх в змінених умовах гомеостазу та розвитку фрустрацій.	x		x	x	Усне опитування теоретичних питань, виконання завдань на лабораторних заняттях, тестування.

**3. ЗМІСТ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА
(ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ)**

Тема. Перелік питань, що будуть розглянуті в межах теми	Розподіл в межах загального бюджету часу			Рекомендована література ¹	
	Аудиторна робота		Самостійна робота		
	Лк	П.з / семін. з	Лаб. з.		
Тема 1. Історія вчень про психіку тварин. Предмет і методи зоопсихології. Предмет і завдання зоопсихології. Історія виникнення зоопсихології. Розвиток вітчизняної і зарубіжної зоопсихології. Методи зоопсихологічних досліджень. Основні напрямки розвитку науки про поведінку тварин. Первісні форми психіки. Виникнення психічного відображення.	2;-		2;4	6/6	[1-5, 8-13]
Тема 2. Загальна характеристика психічної діяльності тварин. Проблеми інстинкту і наочності. Вчення про вищу нервову діяльність і проблему мислення у тварин. Вивчення вищих когнітивних функцій у тварин. Генетика поведінки. Психофізіологічні основи інстинктивної поведінки. Інстинктивна поведінка і спілкування. Загальна характеристика процесу наочності.	2;-		4;6	13/13	[1-6]
Тема 3. Свідомість та самоідентифікація тварин. Визначення свідомості і самосвідомості тварин. Визначення свідомості і самосвідомості у філософів і природознавців минулого і сучасного. Значення свідомості тварин. Процеси самоусвідомлення (самоідентифікації) тварин.	2;-		6;6	13/15	[1-4]
Тема 4. Психічні процеси і властивості тварин. Пам'ять тварин. Емоційний світ тварин. Комунікаційні засоби тварин. Елементарне мислення тварин. Уява тварин.	2;-		6;6	10/10	[1-5, 8-13]
Тема 5. Механізми роботи мозку. Набуті форми поведінки. Механізми	2;-		6;4	10/10	[1-4]

¹ Конкретне джерело із основної чи додатково рекомендованої літератури

формування умовних рефлексів. Інтеграційна діяльність мозку та поведінка. Функціональна структура акту поведінки. Основні домінанти поведінки. Асоціативні системи мозку і структура поведінки.					
Тема 6. Комунікативна поведінка тварин. Проблеми мови тварин. Здатність тварин до символізації. Навчання мов-посередників тварин. Розвиток форм спільного життя. Особливості поведінки і психіки антропоїдів. Елементарне мислення тварин.	2;-		2;6	15/15	[1-6, 8-13]
Тема 7. Генетичні та фізіологічні основи поведінки тварин. Звички тварин, пов'язані з їх годівлею та утриманням. Статева поведінка самців і самок в різні фізіологічні періоди. Антагонізм і агресивна поведінка. Відхилення від типової поведінки. Поведінка стадних тварин.	2;-		2;6	15/15	[1-5, 8-13]
Тема 8. Поведінкові реакції продуктивних тварин. Поведінка тварин на пасовищі. Фактори, які обумовлюють використання пасовищ. Споживання води, жуйка, сечовиділення та дефекація. Відпочинок тварин. Поведінкові реакції тварин за інтенсивного їх розведення.	2;-		2;6	22/22	[1, 2, 3, 7]
Всього	16;-	-	30;44	104; 106	

4. МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ ТА НАВЧАННЯ

ДРН	Методи викладання (робота, що буде проведена викладачем під час аудиторних занять, консультацій)	Методи навчання (які види навчальної діяльності має виконати <u>студент</u> <u>самостійно</u>)
ДРН 1. Орієнтуватися у різних класичних та сучасних напрямках вивчення психіки та поведінки тварин.	Розповідь теоретичних питань, пояснення, бесіда (евристична і репродуктивна), мультимедійне презентування матеріалу, інструктаж. Лабораторно-практичні заняття в навчально-виробничій лабораторії «Віварій СНАУ», еко-парк м. Суми, Сумська обласна кінна ДЮСШ). Використання технічних засобів навчання, трансляція відео файлів	Робота з книгою, навчально-методичною літературою (читання, виписування, конспектування). Ознайомлення з інформацією офіційних сайтів за темою заняття чи окремими питаннями. Запам'ятовування теоретичного матеріалу, спостереження. Студент повинен застосовувати методи навчання за характером логіки пізнання (аналітичний, методи синтезу, індуктивний метод, дедуктивний метод). На основі вивченого та опрацьованого матеріалу самостійно генерувати думку під час теоретичного опитування, рішення ситуаційних

	<p>щодо тематики заняття, розбір проблемних ситуацій, заняття на виробництві, групові дослідження, використання навчальних та контролюючих тестів).</p> <p>Використання мультимедійних технологій, застосування методу аналізу конкретних ситуацій (case-study), діалогове навчання, співробітництво студентів (кооперація).</p>	<p>завдань, диспутів, обговорень.</p> <p>Використовувати мультимедійні технології для опрацювання тем, винесених на самостійне опрацювання, діалогове навчання, співробітництво студентів.</p>
<p>ДРН 2. Проводити аналіз та інтерпретацію фактів та їх теоретичних інтерпретацій, виявляти причинно-наслідкові зв'язки між психологічними та поведінковими явищами або їх відсутністю.</p>	<p>Розповідь теоретичних питань, пояснення, бесіда (евристична і репродуктивна), мультимедійне презентування матеріалу, інструктаж.</p> <p>Лабораторно-практичні заняття в навчально-виробничій лабораторії еко-парк м. Суми, Сумська обласна кінна ДЮСШ). Використання технічних засобів навчання, трансляція відео файлів щодо тематики заняття, розбір проблемних ситуацій, заняття на виробництві, групові дослідження, використання навчальних та контролюючих тестів).</p> <p>Використання мультимедійних технологій, застосування методу аналізу конкретних ситуацій (case-study), діалогове навчання, співробітництво студентів (кооперація).</p>	<p>Робота з книгою, навчально-методичною літературою (читання, виписування, конспектування).</p> <p>Ознайомлення з інформацією офіційних сайтів за темою заняття чи окремими питаннями.</p> <p>Запам'ятовування теоретичного матеріалу, спостереження.</p> <p>Студент повинен застосовувати методи навчання за характером логіки пізнання (аналітичний, методи синтезу, індуктивний метод, дедуктивний метод).</p> <p>На основі вивченого та опрацьованого матеріалу самостійно генерувати думку під час теоретичного опитування, рішення ситуаційних завдань, диспутів, обговорень.</p> <p>Використовувати мультимедійні технології для опрацювання тем, винесених на самостійне опрацювання, діалогове навчання, співробітництво студентів.</p>
<p>ДРН 3. Розробляти та співвідносити дослідні завдання та методи організації спостережень та експериментів з різними видами тварин, організувати та проводити спостереження за поведінкою тварин; виявляти набуті та вроджені патологічні та фізіологічні</p>	<p>Розповідь теоретичних питань, пояснення, бесіда (евристична і репродуктивна), мультимедійне презентування матеріалу, інструктаж.</p> <p>Лабораторно-практичні заняття в навчально-виробничій лабораторії «Віварій СНАУ» еко-парк м. Суми, Сумська обласна кінна ДЮСШ). Використання технічних засобів навчання, трансляція відео файлів щодо тематики заняття, розбір проблемних ситуацій,</p>	<p>Робота з книгою, навчально-методичною літературою (читання, виписування, конспектування).</p> <p>Ознайомлення з інформацією офіційних сайтів за темою заняття чи окремими питаннями.</p> <p>Запам'ятовування теоретичного матеріалу, спостереження.</p> <p>Студент повинен застосовувати методи навчання за характером логіки пізнання (аналітичний, методи синтезу, індуктивний метод, дедуктивний метод).</p> <p>На основі вивченого та опрацьованого матеріалу самостійно генерувати думку під час теоретичного опитування, рішення ситуаційних завдань, диспутів, обговорень.</p> <p>Використовувати мультимедійні технології для опрацювання тем, винесених на самостійне</p>

поведінкові реакції тварин.	заняття на виробництві, групові дослідження, використання навчальних та контролюючих тестів). Використання мультимедійних технологій, застосування методу аналізу конкретних ситуацій (case-study), діалогове навчання, співробітництво студентів (кооперація).	опрацювання, діалогове навчання, співробітництво студентів.
ДРН 4. Проводити ідентифікацію, інтерпретацію та корегування зміни поведінкових реакцій тварин за перебування їх в змінених умовах гомеостазу та розвитку фрустрацій.	Розповідь теоретичних питань, пояснення, бесіда (евристична і репродуктивна), мультимедійне презентування матеріалу, інструктаж. Лабораторно-практичні заняття в навчально-виробничій лабораторії еко-парк м. Суми, Сумська обласна кінна ДЮСШ). Використання технічних засобів навчання, трансляція відео файлів щодо тематики заняття, розбір проблемних ситуацій, заняття на виробництві, групові дослідження, використання навчальних та контролюючих тестів). Використання мультимедійних технологій, застосування методу аналізу конкретних ситуацій (case-study), діалогове навчання, співробітництво студентів (кооперація).	Робота з книгою, навчально-методичною літературою (читання, виписування, конспектування). Ознайомлення з інформацією офіційних сайтів за темою заняття чи окремими питаннями. Запам'ятовування теоретичного матеріалу, спостереження. Студент повинен застосовувати методи навчання за характером логіки пізнання (аналітичний, методи синтезу, індуктивний метод, дедуктивний метод). На основі вивченого та опрацьованого матеріалу самостійно генерувати думку під час теоретичного опитування, рішення ситуаційних завдань, диспутів, обговорень. Використовувати мультимедійні технології для опрацювання тем, винесених на самостійне опрацювання, діалогове навчання, співробітництво студентів.

5. ОЦІНЮВАННЯ ЗА ОСВІТНІМ КОМПОНЕНТОМ

5.1. Діагностичне оцінювання

Тестування на предмет володіння термінологією, яка застосовується при вивченні ОК. Оцінка не виставляється.

5.2. Сумативне оцінювання

5.2.1. Для оцінювання очікуваних результатів навчання передбачено

№	Методи сумативного оцінювання	Бали / Вага у загальній оцінці	Дата складання
1	Тематичне усне опитування	35 балів / 35 %	Впродовж вивчення ОК
2	Виконання завдань на лабораторно-практичних заняттях	20 балів / 20 %	Згідно з розкладу
3	Тест множинного вибору в системі Moodle	30 балів / 30 %	Впродовж 7-8 тижнів
4	Доповідь з презентацією за темами, що виносяться на самостійне опрацювання	15 балів / 15 %	Згідно з розкладу
	Разом	100 балів/100%	

5.2.2. Критерії оцінювання

Компонент²	Незадовільно	Задовільно	Добре	Відмінно³
Тематичне усне опитування	<i><10 балів</i>	<i>20 балів</i>	<i>30 балів</i>	<i>35 балів</i>
	Студент може відтворити тільки окремі фрагменти з курсу.	Більшість вимог виконано, але окремі складові відсутні або недостатньо розкриті, відсутній аналіз інших підходів до питання	Виконано усі вимоги завдання	Виконані усі вимоги завдання, продемонстровано, креативність, вдумливість, запропоновано власне вирішення проблеми
Виконання завдань на лабораторно-практичних заняттях	<i><12 балів</i>	<i>12-14 балів</i>	<i>15-19 балів</i>	<i>20 балів</i>
	Вимоги щодо завдання не виконано	Більшу частину завдань виконано з використанням на основі основних теоретичних положень, студент з труднощами пояснює правила вирішення лабораторно-практичних завдань. Виконання індивідуальних контрольних завдань значно формалізовано, відсутнє глибоке розуміння роботи	Студент засвоїв основний матеріал, та розуміє і виконує лабораторно-практичні завдання, має пропозиції щодо напрямку їх вирішень. Розуміє основні положення, що є визначальними в курсі, може вирішувати подібні завдання тим, що розглядались з викладачем, але допускає незначну кількість неточностей.	Здобувач реалізує теоретичний матеріал дисципліни при виконанні лабораторно-практичних робіт, здатен аналізувати та співставляти отримані результати на основі набутих з даної дисципліни знань, умінь, практичних навичок
Тест множинного вибору в системі Moodle	<i>≤ 10 балів</i>	<i>10–19 балів</i>	<i>20–29 балів</i>	<i>30 балів</i>
	Студент дає правильну відповідь на декілька питань (≤ 33% правильних відповідей).	Студент має певні знання, передбачені в програмі дисципліни, володіє основними положеннями, що вивчаються і дає правильну відповідь на декілька питань (34–59% правильних відповідей).	Студент в загальному добре володіє матеріалом, знає основні положення матеріалу, і дає правильну відповідь на декілька питань (60–89 % правильних відповідей).	Студент демонструє повні й міцні знання навчального матеріалу в обсязі, що відповідає програмі дисципліни, правильно дає відповідь на питання тесту (90–100 % правильних відповідей).
Доповідь з	<i><5 балів</i>	<i>5–9 бали</i>	<i>10–14 балів</i>	<i>15 балів</i>

² Зазначити компонент сумативного оцінювання

³ Зазначити розподіл балів та критерії, що зумовлюють рівень оцінки

презентацією за тематикою самостійного вивчення дисципліни	Цілісність розуміння матеріалу з дисципліни у студента відсутні. Студент не виконав самостійне опрацювання матеріалу.	Незважаючи на те, що програму навчальної дисципліни студент виконав, але окремі складові відсутні або недостатньо опрацьовані, студент працював пасивно.	Знає основні положення, що мають визначальне значення при виконанні самостійної роботи / індивідуальних завдань. Помилки у відповідях є не суттєвими.	Виконано усі вимоги, завдання, продемонстровано креативність, вдумливість, запропоновано власне вирішення проблеми.
--	---	--	---	---

5.3. Формативне оцінювання:

Для оцінювання поточного прогресу у навчанні та розуміння напрямів подальшого удосконалення передбачено

№	Елементи формативного оцінювання	Дата
1	Усний зворотній зв'язок після вивчення кожної теми	На кожному занятті
2	Письмовий зворотній зв'язок після вивчення тем 1-4	7 тиждень
3	Усний зворотній зв'язок від викладача під час виконання лабораторно-практичних завдань	Наприкінці заняття
4	Усний зворотній зв'язок від викладача після доповіді здобувачем презентації за тематикою самостійного вивчення окремих тем ОК	Протягом занять після доповіді здобувача

6. НАВЧАЛЬНІ РЕСУРСИ (ЛІТЕРАТУРА)

Основні джерела

1. Доценко В.В. Зоопсихологія: навч. посіб. МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2019. 240 с.
2. Губко О.Т. Основи зоопсихології. Навч. посібник. Київ: Світогляд, 2018. 190 с.
3. Шевців М. В., Філоненко М. М. Зоопсихологія з основами етології : підручник. Київ: ЦУЛ, 2013. 242 с.
4. Яцина О. Ф. Зоопсихологія: навч.-метод. посібник. Ужгород: Видавництво УжНУ«Говерла», 2010. 144 с.
5. Виноград О. В. Основи службової кінології: навч. посіб. Хмельницький: Меркьюріті-Поділля, 2011. 192 с.
6. Гайдук С. В. Основи дресирування, гігієни та годівлі службових собак: навч. посіб. Київ: Інтерсервіс, 2017. 176 с.

Методичне забезпечення

7. Нагорна Л.В., Фотіна Т.І. Еколого-гігієнічні аспекти промислового тваринництва. Методичні вказівки для проведення лабораторно-практичних занять та самостійної роботи студентів денної форми навчання спеціальності 211 «Ветеринарна медицина» та 212 «Ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза», ОС – бакалавр, магістр. Рекоменд. до друку мтд. радою ФВМ СНАУ від 20.01.2020. пр. № 3., 43 с.
8. Нагорна Л.В., Фотіна Т.І. зі співавторами. Ветеринарна зоопсихологія Методичні вказівки для проведення лабораторно-практичних занять та самостійної роботи студентів. Суми, 2022, 2,8 ум. др.ар. (пр. №2, від 7.11.2022 р. метод ради ФВМ СНАУ).

Інші джерела

9. https://www.youtube.com/watch?v=kU_Taa-tn74
10. <https://www.youtube.com/watch?v=XTKW-wop-iI>
11. <https://www.youtube.com/watch?v=vy7ev0IjzSI>
12. <https://www.youtube.com/hashtag/зоопсихологія>
13. <http://www.bookzone.com.ua/books/psychology/>
14. <https://www.youtube.com/watch?v=8C5rbjEIDpU>